

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

ABONAMENTUL:

Pe un an: 25 lei

Cont nr. 45.10.4.09.2

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român,

Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresându-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă, P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.

23 AUGUST

În suita pietrelor de hotar din istoria poporului nostru, 23 August 1944 ocupă desigur loc de seamă.

Pentru noi, fiii acestui pământ străbun, și pentru toți cei ce cu gând bun ne vizitează țara, 23 August are multiple și superioare rezonanțe.

Cînd zicem 23 August ne gândim desigur în primul rînd la sutele de mii de ostași români care, alături de trupele sovietice și celelalte forțe aliate antihitleriste, au luptat vitejește pentru eliberarea României și a altor țări de sub dominația fascistă. Ne gândim în același timp la cei peste 170.000 ostași și ofițeri români, care și-au dat viața pentru eliberarea României, Ungariei, Cehoslovaciei etc., pe ei și alți eroi eliberatori de țară Biserica noastră pomenindu-i la fiecare Sf. Liturghie.

Cînd zicem 23 August ne gândim apoi la reformele care au urmat și care au dus la fața nouă pe care țara o are astăzi.

Ne gândim, de exemplu, la „unirea-n cuget și-n simțiri” a tuturor fiilor țării, fără deosebire de naționalitate sau religie, trăită în anii noștri într-o formă superioară, ceea ce a dus de pildă la marea solidaritate manifestată de întreaga națiune română cu prilejul grelei încercări prin care am trecut în seara de 4 martie a. c.

Ne gândim la ceea ce în preambulul unei legi promulgate cu ani în urmă se spunea atît de potrivit: „Cetățenii României socialiste, legați trup și suflet de glia străbună, de tradițiile și idealurile poporului nostru, uniți prin interese și aspirații comune, ca fii ai aceleiași patrii, sînt membrii egali ai societății, statul ocrotindu-i deopotrivă, fără nici o îngrădire sau deosebire pe temeiul naționalității, rasei, sexului sau religiei”, afirmație întărită, între altele, de cei 40 deputați, din cei 349, în Marea Adunare Națională proveniți din rîndul naționalităților conlocuitoare, de cei 5174 deputați, de aceeași proveniență, în organele locale ale puterii de stat, de cele 14 teatre și instituții muzicale care funcționează în limbile naționalităților conlocuitoare, de cele 49 ziare și reviste care apar la noi în țară în aceleași limbi, între care cîteva și pe linie bisericească: *Réformátus Szemle*, *Kirchliche Blätter*, *Keresztényi Magvető*, de sutele de școli, de diferite grade, care funcționează în limbile naționalităților conlocuitoare ș. a. Însăși denumirea Universității clujene „Babeș-Bolyai” este semnificativă în acest sens.

Ne gândim la climatul de echitate socială vădit pe meleagurile noastre, la climatul moral, de cinste, de muncă, de obligație ca fiecare membru al societății noastre, capabil de muncă, să depună o activitate constructivă, ceea ce Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, afirma la Congresul Uniunii Generale a Sindicatelor, cînd spunea că trebuie „să realizăm cu fermitate în viață principiul după care în societatea noastră nimănui nu i se poate asigura mai mult decît dă societății, nimeni nu poate trăi fără muncă, nimănui nu i se poate îngădui să prospere de pe urma leneviei”.

Cînd zicem 23 August ne mai gândim la vertiginoasa creștere a industriei românești, în unele ramuri numărîndu-ne printre primele țări din lume, cum este industria petrolieră, la petrolierul „Independența” de 150.000 t/dw, produs de șantierul naval din Constanța, la zăgăzuirea Dunării la Porțile de Fier, la monumentalele baraje și hidrocentrale din interiorul țării, lucrări care erau cu anevoie chiar de conceput altădată, la rîurile artificiale, create de mîna omului, ce străbat astăzi

cîmpiile Bărăganului, ale Dobrogei, la grînarele răsărite în „bălțile” Dunării, unde domneau sălcii, bălăriile, lupii, mistreții etc., la cordoanele de vîi care incing inima Dobrogei de la Dunăre la mare, pe care nu te mai saturi privindu-le și ale căror vinuri ne-au adus aproape 200 de diplome și medalii, majoritatea de aur, la concursurile internaționale etc.

Ne gândim în același timp la imensa manifestare artistică de mase, cum a fost Festivalul național „Cîntarea României”, care chiar și în ultima etapă, republicană, a adus pe scenele Capitalei 14.000 artiști amatori din 39 județe și din municipiul București.

În chip special, 23 August ne aduce aminte de politica înțeleaptă și realistă promovată de țara noastră, bazată pe o seamă de principii cu adevărat umanitare: al echității, al avantajului reciproc, al egalității și respectului între națiuni, al cooperării pașnice și înfrățirii tuturor popoarelor și altele asemenea acestora care au adus Patriei noastre, Domnului Președinte al Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, un fără precedent prestigiu. Multele inițiative și propuneri tinzînd spre mai binele omenirii, făcute de țara noastră și adoptate în cadrul organizațiilor internaționale, ecurile favorabile privind noua ordine economică și politică, precum și democratizarea întregii vieți internaționale, susținute cu atîta tărie de țara noastră, cele peste 30 asociații de prietenie cu România, care funcționează în țări europene, asiatice, americane, africane etc., cele peste 160 de lectorate, secții sau catedre din 34 țări în care se predau limba, literatura, istoria și civilizația poporului român, cei aproximativ 10.000 de tineri, provenind din peste 100 de țări, care își fac stu-

diile în România, sînt doar cîteva date care confirmă prestigiul la care ne-am referit mai sus.

Dacă marele nostru diplomat Nicolae Titulescu spunea cu durere, în urmă cu decenii la Liga Națiunilor: „Despre țara mea se știe prea puțin în lume, domnilor, și este păcat” — România socialistă este cunoscută și prețuită astăzi de toate meridianele Pămîntului.

Cînd zicem 23 August ne gândim și la condițiile create în țara noastră, care au favorizat marele act al refacerii unității noastre bisericești din 1948, ne gândim la ecumenismul local care s-a adîncit negrăit de mult în acești ani, exemple fiind extrem de multe în acest sens, preoții și credincioșii aparținînd unor confesiuni și naționalități diferite vizitîndu-se și ajutîndu-se reciproc la reparații și construcții de biserici și case parohiale etc., la conferințele teologice interconfesionale, care se organizează periodic la București, Sibiu și Cluj-Napoca, la ajutoarele masive pe care statul le dă pentru restaurarea monumentelor bisericești, istorice și de arhitectură etc.

Am redat, în cele de mai sus, doar cîteva ecouri sau rezonanțe pe care ziua de 23 August, sîrbătoarea națională a poporului român, le readuce în conștiința noastră a tuturor, toate demonstrînd în chip vădit pașii uriași pe care Patria noastră i-a făcut spre progres multilateral în anii ce-au urmat zilei de 23 August 1944.

Evocarea acestor fapte trebuie însă să fie imbold pentru noi toți a ne aduce și de acum înainte aportul de muncă devotată și dragoste de țară, pentru ca Patria noastră, poporul nostru să facă noi pași înainte spre binele său, spre binele și pacea întregii omeniri.

T. R.

Voievodatele din Transilvania și creștinismul românesc în secolul al X-lea

Este binecunoscută informația Notarului anonim maghiar de pe la 1150, că la Răsărit de Panonia existau în jurul anului 900 trei voievodate-ducate. Este vorba de țări bogate ca voievodatul din Crișana, în frunte cu Menumurut, fiul lui Morut, dintre Tisa, Someș și Mureșul inferior, cu centrul la Biharea și cu cetate la Sătmăr. Apoi era voievodatul lui Glad, sau Vlad, din Banat, între Mureșul inferior și Dunăre, cu centrul la Cuvîn și cetate la Orșova și Horom. În fine era indicat voievodatul Ultrasilvaniei din Podișul regiunii, în frunte cu „Gelu Blahul”-Românul, cu populație valahă-română și cu cetate de reședință la Dăbîca.

Aceste voievodate-ducate erau formațiuni stabile, cu conștiința unor tradiții de cîrmuire politică din strămoși și cu legături strînse cu vecinii. De pildă Menumurut se afla în legături foarte apropiate cu împăratul bizantin de la Constantinopol, Leon VI Filosoful (—912), „fără de voia căruia nimeni nu se putea atinge de țara sa”, și la care domnitor „putea să plece oricînd era nevoie și urgenta vreun ajutor”. Prin urmare aceste „țări” erau guvernate după legi și desigur și după „obiceul pămîntului sau al strămoșilor”, cunoscut mai tîrziu sub numele de „jus valachicum”; ele se bazau pe organizații de „obștii locale”, conduse de juzi, jupani sau cnezi.

Dar faptul că Menumurut și Glad, ca și Gelu, se aflau în bune relații cu împăratul Leon VI, mai implică și consecința că trebuia să fie ortodocși,

avînd în vedere că acest împărat bizantin era apărător hotărît al Ortodoxiei, pe care o cuprinsese și în legislația sa. Faptul l-a confirmat și urmașul său, Constantin VII Porfirogenetul, care îi deosebea pe cei „romanizați” de grecii „romei”, pe la 950, precizînd că „la răsărit de Panonia există seminții „scitice” (valahe) la care se găsesc cruci săpate în piatră și fundamente de biserici și care știau să jure alături de bizantini pe cruce” (Migne P. G. 113, col. 166, 323). În plus, cronicarul maghiar Simond de Kéza, scriînd pe la 1285, mai afirma că „Blakii-români” își aveau scrierea lor, pe care au adoptat-o apoi și secuii. Este o informație extrem de prețioasă și ea se referă fie la scrisul latin pentru limba romanică a poporului, fie la cel slavon bisericesc, adoptat mai tîrziu.

În astfel de împrejurări nu este neverosimil ca pe lîngă fiecare voievod să fi fost delegat și cîte un vlădică, pentru că politica bizantină era întotdeauna dublată și de o jurisdicție bisericească a Patriarhiei ecumenice, pentru că imperiul bizantin nu putea uita străduințele împăraților înaintași de a fi „restitutor Daciarum”, Constantin cel Mare și împăratul Justinian I.

Arheologic s-au descoperit dovezi pentru „cetatea Biharea”, așezată cam la 10 km nord de Oradea, de proporții relativ modeste. În schimb „cetatea Dăbîca”, la circa 30 km spre nord-est de Cluj-Napoca, oferă un foarte bogat material

(Continuare în pag. 3)

De vorbă cu credincioșii

Despre sfintele icoane

— Astăzi, părinte, discutînd cu oarecine mi-a arătat un loc din Sfînta Scriptură unde se scrie: „Să nu-ți faci chip cioplit, nici un fel de asemănare a nici unui lucru din cîte sînt în cer sus și cîte sînt pe pămînt jos și din cîte sînt în apele sub pămînt” (Ieșire 20, 4).

— O, fiule, repede se clatină judecata noastră de la locul ei. Ia și citește cinci capitole mai departe, la Ieșire 25, 18. „Apoi să faci doi heruvimi de aur și să-i faci ca dintr-o bucată, ca și cum ar răsări din cele două capete ale capacului.” Ai înțeles, fiule?

— Acum nu mai înțeleg nimic, părinte. Într-un loc zice să faci, într-altul zice să nu faci. Greu este de înțeles această carte sfîntă.

— Vezi, fiule, că trebuie să-ți dai seama că sînt lucruri grele pe care noi singuri cu mintea noastră greu le pricepem, după cuvîntul Sf. Apostol Petru, și le putem tilcui spre pieirea noastră. Să încercăm, fiule, să lămurim aceste locuri. De la început trebuie să înțelegi că icoana este icoană și idolul este idol.

— Cum așa părinte?

— Iată, fiule. Un idol este un chip cioplit, care nu are nici o putere, un chip de pasăre, un animal cu patru picioare, sau vreun pește. Despre idolii aceștia vorbește Isaia în cap. 40, 19. „Chipul cel turnat este turnat de un lucrător, argintarul cu aurul îl îmbracă și-l înfrumusețează cu lanțșoare.” Iar în alt loc zice tot despre idoli: „Turnătorul îmbărbătează pe argintar și cel ce bate aurul pe cel ce bate pe nicovală zicînd: Îmbinarea este bună și-l întărește cu cuie ca să nu se clatine” (Isaia 41, 7). Și mai departe: „Au zis lemnului: tu ești tatăl meu și pietrii i-au grăit: tu m-ai născut și nu și-au întors spre mine fața, ci spatele” (Ieremia 2, 27).

— Vezi, fiule, ce întunecime de minte, încît să zici lemnului și pietrei: „Tu ești tatăl meu”, ceea ce înseamnă rătăcire totală de la Dumnezeu cel viu. În alt loc se zice: „Și au făcut un vițel turnat și s-au închinat la el, aducîndu-i jertfe și zicînd: Iată, Israile, Dumnezeu tău” (Ieșire 32, 8). Despre acești idoli se vorbește, fiule, și în biserică, după psalmul 134, 15: „Idolii neamurilor sînt argint și aur, lucruri de mîini omenești, gură au și nu vor grăi, ochi au și nu văd, urechi au și nu vor auzi, că nu este suflare în gura lor.” Socot că acum ai înțeles, fiule, ce este un idol și la ce se închină cei din vechime? Despre acești idoli vorbește porunca a doua, despre care ți-au vorbit cei ce ți-au citit din Ieșire, cap. 20. Ca să înțelegi că așa este, ascultă tot din Sf. Scriptură, Deuteronom 4, 17: „Să nu-ți faci închipuirea vreunui dobitoc de pe pămînt, sau închipuirea vreunei păsări ce zboară sub cer, sau închipuirea vreunei jivine ce se tîrăște pe pămînt, sau închipuirea vreunui pește din apă de sub pămînt.” Ai înțeles, fiule, ce împede se explică Sf. Scriptură pe ea însăși? Vezi despre ce chipuri se spune în Ieșire, cap. 20. Și cum se explică acest capitol în Deuteronom 4, 17.

— Da, părinte, se zice că chiar de sus din cer să nu-ți faci?

— Ia seama să nu te rătăcești cu mintea. În Vechiul Testament și chiar în Noul Testament tot ce era deasupra pămîntului se numea cer, numire egală cu numirea modernă de atmosferă sau de aer. Doar ști că Mîntuitorul vorbește de păsările cerului și doar noi știm că nu sînt în cer. Așa cînd scrie să nu-ți faci ție chip cioplit de sus din cer, nu este vorba de cerul, în înțelesul lui spiritual. Deci, una e cerul lui Dumnezeu și altul văzduhul. În felul acesta vei înțelege împede că Sf. Scriptură nu se contrazice și vei ști ce trebuie să faci și ce trebuie să nu-ți faci. Icoane da, idoli ba. Dar, idolii cei mai mari și mai primejdioși sînt patimile, după cum ne arată Sf. Apostol Pavel, cînd zice: „Faceți deci să moară în voi ceea ce alcațuiește omul cel pămîntesc: Desfrînarea, necurătenia, patima, pofta cea rea, care este închinarea la idoli” (Col. 3, 5). Și tot Sf. Apostol zice la Efeseni 5, 5: „Să știți că un desfrînat sau necurat sau lacom, ca unul ce este slujitor la idoli, n-are moștenire în împărăția lui Hristos.”

— O, părinte, ce lumină mi s-a făcut în minte!

— Acum, fiule, încă ceva despre icoane.

Dacă ți-am spus de la început că idolul este idol și icoana este icoană, trebuie să înțelegi că icoana este chipul Mîntuitorului, al Maicii Sfinte, al îngerilor, așa cum ai văzut că s-a poruncit în V. Testament și al Sfinților. Dacă ai ascultat citindu-se despre idoli, ascultă acum, fiule, locuri despre

sf. icoane: „Pe ușile templului acoperit cu aur și pe pereți a săpat heruvimi și finic” (II Paralip. 3, 7). Aceasta o știa Sf. Apostol Pavel, cînd a scris evreilor: „Deasupra erau heruvimii măririi, care acopereau capacul ispășirii cu umbra lor” (Evrei 9, 5). Și în alt loc zice: „Să le sfințești pe acestea: jertfelnicul și toate uneltele. Și va fi sfințenie mare, tot cel ce se va atinge de ele se va sfinți” (Ieșire 30, 29). Ai înțeles, fiule, că icoanele îngerilor erau socotite sfinte.

— Tot mai multă lumină văd, părinte, în ceea ce la început îmi părea așa de neclar.

— Dacă vei fi întrebant, că cine l-a văzut pe Dumnezeu, tu să răspunzi că Mîntuitorul a fost Dumnezeu și l-au văzut oamenii; și avem chipuri ale conducătorilor din vremea Mîntuitorului, deci nu-i de mirare că avem și chipul Mîntuitorului. Se spune în Tradiția Bisericii că Sf. Luca ar fi fost pictor și a pictat pe Mîntuitorul și pe Maica Domnului cu pruncul în brațe. Ai auzit de Veronica, care a șters fața Mîntuitorului de sudoare, cînd ducea sf. cruce, și cum i-a rămas chipul Său cel sfînt pe sfînta mahramă, ba mai mult, cercetările mai noi vorbesc că s-ar fi găsit giulgiul în care a fost înfășurat trupul Mîntuitorului, pe care au rămas pete care au fost fotografiate. În catacombe, în primele veacuri ale erei noastre creștine, erau icoane ale Mîntuitorului.

— Ai mai zis, părinte, că icoanele sînt făcute de mînă.

Crăiasa codrului

Editura Facla din Timișoara a pus la îndemîna cititorilor o culegere din operele Mariei Botiș-Ciobanu, intitulată: „Crăiasa codrului. Povestiri, legende, povești”, ediție îngrijită și prefăcută de G. Nistor. Titlul volumului este împrumutat de la legenda în versuri prin care autoarea omagia pe Titu Maiorescu la vîrsta de 60 ani.

Pentru Telegraful Român această apariție editorială prezintă o importanță deosebită prin faptul că scriitoarea s-a numărat printre colaboratorii de altă dată; în acest ziar a debutat și mare parte din opera ei poetică și pedagogică a văzut lumina tiparului în coloanele lui.

Maria Botiș-Ciobanu s-a născut în Abrud-Sat dintr-o familie de înflăcărați patrioți. Bunicul ei dinspre mamă, Gheorghe Gritta, a luptat în rîndurile revoluționarilor ca tribun al lui Avram Iancu. Ea și-a făcut școala la Sibiu, apoi Școala normală la Cluj, iar la Budapesta obține diploma de „maestră în limba română”. În anul 1895 se stabilește la Sibiu, funcționînd în cadrul Școlii civile de fete de pe lîngă Astra.

S-a căsătorit în 1893 cu Teodor Botiș, doctor în drept și Teologie, intelectual de elită în Transilvania.

De la el ne-a rămas lucrarea: Istoria Școlii normale (Preparandiei) și a Institutului teologic ortodox român din Arad (Arad, 1922). A depus o activitate politică și publicistică deosebită în favoarea Unirii, cot la cot cu patriotul V. Goldiș. A fost prezent la Marea Adunare de la Alba Iulia, unde s-a consfințit marele act al Unirii din 1918.

Bogata activitate a Mariei Botiș-Ciobanu se poate urmări pe mai multe planuri.

Pe plan literar. A scris poezie originală și traduceri, legende în proză și versificate, proză și teatru. Debutul ei literar a fost găzduit de ziarul Telegraful Român, cu poezia M-am rugat (an 1898, nr. 133). Multe alte poezii au fost publicate în această foaie, dintre care menționăm: Călugărul (1902, nr. 28), Cîntec (1899, nr. 17), Dragostea (1901, nr. 112), În Album (1901, nr. 101), Lăcrămi (1899, nr. 45), Lîngă rîu (1899, nr. 44), Mama (1906, nr. 1), Mi-e dor (1899, nr. 46), Pescarul (trad. din Goethe, 1902, nr. 60), S-a dus (1901, nr. 133), Transilvania (1902, nr. 40). În paginile acestui ziar i-au apărut și legende (ca: La „despicata” Legenda despre vîlva băilor 1903, nr. 11), povești (ca: povestea credinciosului Ignatie, 1905, nr. 138).

Pe plan pedagogic. Debutul și-l face tot în Telegraful Român, în ale cărui coloane îi apare „Rolul mamei în familie” (1898). Prima ediție din „Scrieri către eleve” vede lumina tiparului la Sibiu în

— Fiule, să nu ne rătăcim, hîrtia din care e făcută Sf. Scriptură e făcută din lemn. Și ținem așa de mult la ea. De ce?

— Cred, părinte, că pentru ceea ce scrie în ea, pentru că ne învață lucruri dumnezeiești.

— Așa este, fiule. Dar și icoana este sfîntă pentru ce ne arată, nu pentru materialul din care e făcută. Dacă citești în Sf. Scriptură despre Înviere, cum a fost la mormînt, dis-de-dimineață Maria Magdalena a văzut piatra răsturnată și pe îngerul Domnului în lumină, nu-ți face în mintea ta o icoană? Pare că vezi mormîntul, femeile, piatra, îngerul ori dacă pe icoană e zugrăvită învierea cu femeile, îngerul, Hristos-Mîntuitorul, nu înțelegi același lucru ca și din citire?

Ba mai mult, de multe ori te mișcă mai mult ce vezi decît ce auzi. Așa privind sf. icoane ți se mișcă sufletul nu cu smintiri închipuite sau gînduri proprii, ci de ceea ce s-a petrecut de fapt. Apoi decît să am în casa mea chipuri care nu-s bune, mult mai folositor e să așez pe pereți sfinte icoane și cînd mă rog și privesc la ele să mă înalț sufletește cum zice Sf. Ioan Damaschinul. Astfel mă rog mult mai bine în Duh și Adevăr, cum mă învață Mîntuitorul. Cred că ai înțeles, fiule, că și icoanele ca și Sf. Scriptură ne învață despre viața Mîntuitorului, ne înalță sufletește spre binele nostru și spre lauda lui Dumnezeu.

— Așa este, părinte. Dar mă mir ce ușor rătăcește mintea noastră de la dreapta judecată.

— Cred, fiule, că-ți dai seama de ceea ce spunem la început, că e mare lucru să ai dreapta judecată. Să ne rugăm mereu ca să ne ajute Dumnezeu să rămînem în dreapta judecată a Sfinților Părinți și a moșilor și strămoșilor noștri.

Pr. I. Mihălțan

Tipografia arhidiecezană. Aspectul principal al activității ei pedagogice este cel patriotic. Ea urmărea o educație „de viață a elevelor ce vor merge, la rîndul lor, să-și facă apostolatul în mijlocul fiilor de români” — cum remarcă autorul prefeței (p. 15).

De asemenea a desfășurat o însemnată activitate patriotică și umanitară. Ea devine președinta Crucii Roșii, Filiala Arad (pînă în 1938), iar pentru activitatea depusă în timpul războiului primește ordine și medalii: Meritul Sanitar clasa I, Medalia Crucea Roșie clasa I (din partea Belgiei).

Legătura ei cu poporul din care face parte și-o exprimă în cuvinte ca acestea: „Eu toată viața mea am scris pentru popor, durerile și bucuriile lui le-am împărtășit întotdeauna. La apusul vieții mele încă tot păstrez credința mea din tinerețe, că literatură noastră trebuie să rămînă legată de poporul nostru, că nu trebuie să se îndepărteze de graiul, obiceiurile și idealurile lui.

Tot ce poezia românească a creat frumos și dăinuitor a fost inspirat din nesecatul tezaur artistic al poporului nostru. Legende ce le public sînt și ele din lumea basmelor populare. Eu nu le-am adăugat decît freamătul unui suflet de româncă.”

În încheierea acestei scurte prezentări reproducem cîteva din multele versuri ale autoarei apărute în Telegraful Român:

„Mi-e dor pe mușchiul verde,
Sub brazi umbroși să șed,

S-ascult doina de jale
Și cînt de ciocîrlie,

S-aud de clopot glasuri
Cînd toacă-n Liturghie —

Și-atunci de pietate
Pătruns tot gîndul meu

Să preamăresc în taină
Pe bunul Dumnezeu.”

(Din poezia: Mi-e dor, nr. 46/1899)

„Transilvanie, țară sfîntă,
Țară plină de tărie,
Haina ta cea verde-ntinsă
Cu Carpații e încinsă
Și scaldată-n suc de vie.”

(Din poezia: Transilvania, nr. 40/1902)

C. Todeasă

Credința lucrătoare prin dragoste

În epistola către Galateni, Sf. Apostol Pavel, statornicind adevărul că, pentru cei ce cred în Hristos, tăierea împrejur nu are nici un rost, face afirmația: „În Hristos Iisus nici tăierea împrejur nu prețuiește nimic, nici netăierea împrejur, ci *făptura cea nouă*” (Gal. 6, 15). În aceeași epistolă găsim și cuvintele: „În Hristos Iisus nici tăierea împrejur nu prețuiește nimic, nici netăierea împrejur, ci credința care este lucrătoare prin dragoste” (Gal. 5, 6). Ceva asemănător spune Sfântul Apostol și în epistola întâia către Corinteni, unde citim: „Tăierea împrejur nu e nimic; netăierea împrejur nu e nimic. Paza poruncilor lui Dumnezeu este totul” (I Cor. 7, 19). Dacă luăm aminte la cele trei texte amintite, constatăm că Sf. Ap. Pavel învață că la „omul cel nou”, la „făptura cea nouă” ajunge cineva dacă păzește poruncile lui Dumnezeu, iar la paza poruncilor lui Dumnezeu, prin care se alcătuieste viața cea nouă, făptura cea nouă, se angajează și stăruie numai cel credincios, cel ce are „credința lucrătoare prin iubire”. Altfel spus, la temelia făpturii celei noi este credința și iubirea. Credința și dragostea trebuie să străbată întreaga viață a celui ce vrea să fie al lui Hristos și să se alcătuiască după „chipul Domnului Hristos”. Credința și iubirea sînt virtuțile de capetenie ale creștinului, semnele deosebitoare ale lui.

Lămuririle pe care le-a dat și le dă Sf. Ap. Pavel își au temelii în „înviătura sănătoasă” a Domnului Hristos, păstrată prin purtarea de grijă a Duhului Sfânt în Biserică. O parte din învățătura Mîntuitorului a fost cuprinsă în Sf. Evanghelie, a fost scrisă de Sfinții Evangheliști și a ajuns pînă în zilele noastre. Din Sfînta Evanghelie se vede lămurit că cele dintîi cuvinte ale Mîntuitorului, care ni s-au păstrat în Sf. Evanghelie de la Marcu, sînt cuvinte îndemnătoare la credință: „S-a împlinit vremea și s-a apropiat împărăția lui Dumnezeu. Pocățiți-vă și credeți în Evanghelie” (Marcu 1, 15). Știm de asemenea că între ultimele cuvinte rostite de Mîntuitorul, înainte de înălțarea Sa la cer, au fost spuse și următoarele: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată făptura. Cel ce va crede și se va boteza, se va mîntui; iar cel ce nu va crede, se va osîndi” (Marcu 16, 15—16).

Credința în Domnul Hristos au cerut Sfinții Apostoli Pavel și Sila de la temnicerul din Filipi, care dorea să știe ce anume trebuie să facă spre a se mîntui. „Crede în Domnul Iisus și te vei mîntui tu și casa ta” (F. Ap. 16, 31) sînt cuvinte ce au rămas peste veacuri, pentru oricine care întreabă, ca temnicerul de odinioară: „Ce să fac să mă mîntuiesc?” (F. Ap. 16, 30). Credința duce la botez. Pentru botez e trebuitoare credința. O înțelegem aceasta din cele ce i le-a spus sf. diacon Filip famenului etiopian, căruia i-a lămurit calea de mîntuire. Cînd acel etiopian, mișcat de învățătura cea nouă, văzînd apa trebuitoare pentru botez, a zis: „Iată apă; ce mă oprește ca să nu mă botez?” Sf. Filip i-a zis: „Dacă crezi din toată inima” (F. Ap. 8: 37). Cu alte cuvinte: dacă vrei să te unești cu Hristos, prin taina sfîntului botez și prin toate celelalte Taine, începe cu credința din adîncul inimii și rămîi în această credință.

Din Sf. Evanghelie de la Ioan aflăm că Domnul Hristos, întîlnindu-l pe un om căruia îi dăduse vederea și știind că acel om a fost izgonit din sinagogă, ca unul ce l-a mărturisit pe El ca prooroc, l-a întrebat: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?” La această întrebare, omul a răspuns, mai întîi, tot printr-o întrebare, căci a zis: „Dar cine este, Doamne ca să cred într-însul?” (Ioan 9, 36). Cînd a aflat însă că Fiul lui Dumnezeu este chiar Acela pe care îl mărturisise ca prooroc, deci că este cel care i-a dat vederea, omul miluit de Domnul a răspuns: „Cred, Doamne” (Ioan 9, 38), iar răspunsul cel cu cuvîntul și l-a însoțit cu un semn al credinței, căci „i s-a închinat Lui” (Ioan 9, 38), ne spune Sf. Evanghelie.

Întrebarea pe care a pus-o Domnul Hristos omului căruia îi dăduse vederea, în chip minunat, este o întrebare permanentă, veșnică, pe care Domnul Hristos ne-o pune nouă tuturor, fără deosebire. Și nouă ne pune Domnul Hristos întrebarea: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?” Răspunsul nostru, dat cu cuvîntul și cu fapta, poate fi „cred, Doamne”; un „cred, Doamne”, urmat de închinare, dar poate fi și un „cred, Doamne! Ajută necredinței mele”. Adică un răspuns asemănător celui pe care l-a dat tatăl unui fiu bolnav, care, cînd a auzit de la Mîntuitorul că „toate sînt cu putință pentru cel credincios”, cercetîndu-și cunoștința, a întîmpinat această afirmație spunînd „cu lacrimi”: „Cred, Doamne! Ajută necredinței mele” (Marcu 9, 23—24). Oricare ar fi răspunsul nostru, la întrebarea „crezi tu în Fiul lui Dumnezeu”, să

nu uităm nici odată că această întrebare ni se pune fiecăruia dintre noi, că sîntem datori cu un răspuns la această întrebare și că, de fapt, chiar și fără să ne dăm seama, prin tot ce facem, prin tot ce vorbim și prin tot ce gîndim, noi răspundem la întrebarea: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?”

Oricît de însemnată pentru mîntuire, credința are putere schimbătoare spre bine numai atunci cînd este „lucrătoare prin iubire”. O știm aceasta nu numai din afirmația Sf. Pavel, după cum am văzut la început, ci o știm și dintr-o altă afirmație a aceluiași Sf. Apostol, care zice: „De aș avea credință atît de multă să mut munții din loc; dacă nu am dragoste, nimic nu sînt” (I Cor. 13, 2). În lumina acestei învățături, credința nu trebuie și nu poate să fie singură. O credință singură, o credință nelucrătoare, o credință neînsoțită de fapte bune spune Sf. Iacob că au demonii: „Tu crezi că unul este Dumnezeu? Bine faci; și demonii cred și se cutremură” (Iac. 2, 19).

Însemnătatea pe care o are iubirea față de Dumnezeu și față de aproapele, ca dovadă a unei credințe lucrătoare, o vedem în chip deosebit cînd ne gîndim la faptul că, după învierea Sa din morți, Domnul Hristos l-a întrebat pe Sf. Ap. Petru de trei ori: „Simone, fiul lui Iona, mă iubești tu mai mult decît aceștia?” (Ioan 21, 15—17) Răspunsul dat de Sf. Ap. Petru a fost: „Da, Doamne, tu știi că te iubesc” (Ioan 21, 15—16), „Doamne, tu știi toate. Tu știi că te iubesc” (Ioan 21, 17).

Întrebarea: „Mă iubești tu pe mine?”, adresată de Domnul Hristos Sf. Apostol Petru este cea de a doua întrebare pe care ne-o adresează Fiul lui Dumnezeu nouă tuturor. Ea urmează neapărat întrebării: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?” Cine răspunde la această întrebare trebuie să răspundă și la întrebarea: „Mă iubești tu pe mine?” Ne pune și nouă Domnul Hristos întrebarea: „Mă iubești tu pe mine”, dar răspunsul nostru poate că nu-i totdeauna: „Da, Doamne, tu știi că te iubesc” și „Doamne, tu toate le știi”. „Tu știi că te iubesc.” Poate că de multe ori răspunsul nostru la această de a doua întrebare este: „Doamne, crește iubirea în inima mea.” Sau: „Învrednicește-mă, Doamne, de fericirea de a te iubi.” Ori alte răspunsuri de felul acesta.

„Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?” „Mă iubești tu pe mine?” — sînt două întrebări care, deși au fost puse de Mîntuitorul la oameni diferiți, într-o vreme de mult trecută, sînt întrebările pe care ni le pune Domnul fiecăruia dintre noi și la care avem de dat răspuns fiecare. Sînt întrebări pe care trebuie să le aducem cît mai des în conștiința noastră, ca din partea Domnului Hristos, și să dăm răspuns la ele, cu toată sinceritatea, căci de răspunsul la aceste întrebări atîrnă toată viața noastră creștinească.

Să ne cercetăm pe noi înșine în legătură cu întrebările: „Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu?” și „Mă iubești tu pe mine?” Să vedem care este răspunsul pe care îl putem da noi în adîncul conștiinței noastre la aceste întrebări și în ce măsură răspunsul nostru este dovedit de ceea ce facem, vorbim și gîndim noi înșine. Să vedem cum ne trăim viața, ca să ne putem da seama cum ne este

O carte a numelor sacre

Prof. Alain Buillermou, directorul Institutului de studii românești și titular al catedrei de română de la Sorbona, ne trimite un dicționar original: „Le livre des saints et des prenom”, sinteză a cercetărilor sale despre numele sacre, demult înscrise în istoria culturii mondiale, de care se leagă mulțime de prenume, luate, cum se știe, din calendarul Bisericii. Cum vreme de doi ani am lucrat cu autorul acestui frumos volum, ca profesor asociat la Sorbona (1965—1967), cunoscînd și apreciînd preocupările lui istorice, lingvistice, literare sînt bucuros să consemnez aici apariția acestei cărți unice, o adevărată sinteză de date istorice, de cultură străveche, sacră, de referințe etimologice, de evocări mișcătoare a eroismului, a sacrificiului pentru credință, cu sute de nume care demult au devenit familiare, mai ales prin nenumărate opere literare celebre. Se citesc, în acest dicționar al numelor, multe biografii celebre, eroice, în care se reflectă epoca și rețrăiesc virtuți nobile, aspirații umaniste de valoare perenă, reușind obiectiv tradițiile Bisericii răsăritene și ale celei apusene. Putem spune că această carte a ilustrului profesor de la Sorbona, prieten al României, al limbii și culturii noastre, pledează convingător și cu pagini elegant scrise pentru unitatea convingerilor sacre, pentru solidaritatea spirituală a europenilor, leaganul civilizațiilor omenești, pentru nobila rîvnă a frăției dintre oameni, alimentată la puterea tradițiilor și practicii vieții spirituale din trecut. Materia volumului provine în bună parte din cronică: Un nume pe zi, dintr-un cotidian parizian (1973—1975), după modelul unei rubrici similare a cunoscutului savant italian Carlo Tagliavini: Un nome al giorno (Padova).

Nume frecvente în calendarul răsăritean (Augustin, Gheorghe, Boris, Anton, Alexandru, Constantin, Dumitru, Ciril, Metodie, Lazăr, Vasile), ca și cele din calendarul apusean (Bonifaciu, Cristian, Francisc, Gaston, Hipolit, Ignățiu, Leon, Pascal, Sabin) își găsesc toate locul potrivit, alfabetic, cu numeroase ilustrări și comentarii erudite, cu documentări etimologice, în acest dicționar de istorie spirituală europeană.

Gh. Bulgăr

credința. Bineînțeles că, după cuvîntul cugetătorilor de Dumnezeu, „măsura credinței este măsura vieții”, adică atîta credință avem cîtă putem dovedi cu viața pe care o trăim. Iar iubirea noastră este și ea pe măsura credinței noastre. Să nu ne oprim la credința singuratică, ci credința să o facem „lucrătoare prin iubire”. Atunci cu adevărat sîntem pe calea mîntuirii sau a îmbunătățirii sufletești, țelul nostru suprem ca oameni și fii ai Bisericii. Dacă credința noastră este lucrătoare prin dragoste, păzim poruncile lui Dumnezeu și „poruncile ne păzesc pe noi”, iar din aceasta înaintăm spre o credință și mai întemeiată și spre o iubire mai întărită și „viața noastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu” (Col. 3, 3), de la care vine „toată darea cea bună și tot darul cel desăvîrșit” (Iac. 1, 17), deci și „credința lucrătoare prin dragoste” (Gal. 5, 6).

Ierod. Teofil Părăianu

Voievodatele din Transilvania

(Urmare din pag. 1)

arheologic, așezat în patru încinte de proporții și cu podobe de argint aurit de factură bizantină. Întregul sistem de fortificare are analogii la Morești de lângă Tg. Mureș, la Moigrad lângă Zălau, la Șirisoara lângă Bistrița și la Moldovenești de lângă Turda, care făceau parte din voievodatul lui Gelu. De o seamă cu acestea era și cetatea de la „Bălgrad”—Alba Iulia. La alte cetăți cercetările sînt în curs:

În ce privește populația, românii-blachii constituiau populația majoritară a Transilvaniei din punct de vedere numeric; ei erau totodată și elementul demografic cel mai însemnat din punct de vedere economic și politic; aceasta se constată și din descoperirile de ceramică și de tezaure și mozezi bizantine.

Arheologic, românii erau cuprinși în sec. al VII—VIII-lea în cultura Sîntana de Mureș, Morești, Bratei, Someșeni pentru Transilvania, identică cu cea de la Ipotești-Cîndești din Moldova, cu cea de la Bucov-Dridu din Muntenia și cu cea numită Dinogetia din Dobrogea. În sec. al IX-lea toate aceste culturi s-au unificat în expresia culturii „Bucov-Dridu”, cultură autohtonă românească carpatică, din care s-au descoperit aproape 300 de așezări de pe cuprinsul României de azi. Pentru

Transilvania centrele cele mai importante sînt la Dăbîca, Morești, Noșlac, Blandiana, Bălgrad, Ciombrud și multe altele.

Creștinismul acestor români strămoși autohtoni este atestat pentru acest secol din Transilvania prin cimitirele și mormintele noi de la Biharia, Blandiana, Morești, Ciombrud, Ocna Sibiului, Noșlac și altele, precum și prin fundamente de biserici de la Dăbîca, Cluj-Mănăștur, Bălgrad, Turdaș și altele de pe întinsul Transilvaniei și al Banatului.

Amănunte edificatoare și documentate le oferă numeroșii cercetători, în frunte cu erudiții istorici Constantin C. Giurescu și Ștefan Pascu, prin publicații speciale sau în periodicele de specialitate. Acta Muzei Napocensis din Cluj-Napoca, Aluta din Sf. Gheorghe, Apulum de la Alba Iulia, Banatica din Reșița, Cumidava din Brașov, Marmăția de la Baia Mare, Sargeția de la Deva, Studii și comunicări de la Sibiu și Satu Mare, Tibiscus de la Timișoara și Ziridava de la Arad; și de la București periodicele: Buletinul Monumentelor istorice, Dacia, cu bogată informație, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie și altele.

Unitatea istorică a poporului român și continuitatea lui de la daco-romani pînă la români, pe acest pămînt al României, este evidentă și mai presus de orice îndoială. Vestigiile istorice o dovedesc din plin.

Prof. M. Șesan

INFORMAȚII

● Joi, 9 iunie 1977, la reședința mitropolitană din Sibiu a avut loc o festivitate, consacrată împlinirii a 10 ani de arhiepiscopie de către I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, la care au participat membrii permanenței Consiliului arhiepiscopesc, corpul profesoral de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, preoții catedralei mitropolitane, angajații de la Centrul arhiepiscopesc și Institutul Teologic, deputați eparhiali etc.

A fost de față reprezentantul Departamentului Cultelor. În numele angajaților de la Centrul arhiepiscopesc, a protopopilor, preoților și credincioșilor din Arhiepiscopie a vorbit P. C. vicar Traian Belaschi, care, după ce a evocat momentele înălțătoare ale instalării de acum un deceniu, precum și câteva aspecte mai semnificative din activitatea I. P. S. Sale, menționând o seamă de date concrete, a transmis Arhiepiscopului urări de sănătate și noi roade în ogorul Bisericii și Patriei.

Luând cuvântul în numele Institutului Teologic Universitar, P. C. rector Dr. Grigorie Marcu a prezentat o scurtă schiță biografică a I. P. S. Sale, strălucite studii pe care le-a făcut, care au fost încununate de cele teologice, aspecte din activitatea de profesor la catedra de Teologie morală, sprijinul pe care, ca Ierarh, îl acordă Institutului Teologic, subliniind totodată ecoul puternic pe care aspirațiile de astăzi ale poporului român le are în lucrarea Arhiepiscopului de la Sibiu.

Mulțumind pentru urările ce i s-au făcut, I. P. S. Mitropolit Nicolae mărturisește că cei 10 ani de arhiepiscopie au trecut repede, ceea ce se explică prin faptul că atunci când cineva lucrează, este activ, timpul se scurge pe nesimțite.

I. P. S. Sa a reliefat necesitatea de a ne zidi unii pe alții în Iisus Hristos-Domnul nostru, pentru ca binele să triumfe pe toate planurile, dovedindu-ne pilde bune în orice împrejurare.

Ridicați fiind din sinul obștei, trebuie să ne identificăm cu ea, cu aspirațiile ei, a arătat de asemenea I. P. S. Sa, căci „slujind țara, slujind poporul, slujim însăși existența noastră”.

Scofând în lumină eforturile depuse de țara noastră pentru „așezarea lumii pe un făgaș sănătos”, Biserica aducându-și și ea aportul la înfrățirea între oameni și popoare, la zidirea unei vieți mai bune, în încheiere I. P. S. Mitropolit Nicolae a mulțumit Departamentului Cultelor și Sf. Sinod pentru sprijinul acordat în cei 10 ani de arhiepiscopie.

Participanții au intonat imnul arhieresc. Personalități diverse, preoți și credincioși au trimis I. P. S. Mitropolit Nicolae Mladin al Ardealului telegrame de felicitare, prilejuate de acest moment aniversar, care a fost subliniat și în cadrul predicii rostite de P. C. cons. Gh. Papuc în catedrala mitropolitană din Sibiu, Duminică, 12 iunie 1977.

● Eminența Sa Albert Klein, Episcopul ev.-lut. C. A. din Sibiu, însoțit de consilierul Hans Gerald Binder și protopopul Sebeșului, Wilhelm Wagner, a făcut un popas la Timișoara în 7 martie 1977, cu care prilej a făcut o vizită Centrului mitropolitan bănățean. I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului și P. S. Episcop-vicar Timotei Lugojanul au oferit o masă în cinstea înaltului oaspete și a însoțitorilor săi.

Au fost de față D-l Corneliu Roșul, secretarul Consiliului popular municipal Timișoara, și reprezentantul Departamentului Cultelor. De asemenea a luat parte protopopul evanghelic Paul Mathos — Timișoara.

În cuvântul rostit de Înalt Prea Sfinția Sa cu acest prilej și apoi în cel al Eminenței Sale Episcopul dr. Albert Klein au fost subliniate raporturile frățești ce există între cultele religioase din țara noastră, dezvoltate în cadrul ecumenismului practic, local, bunele relații statonice între toate naționalitățile conlocuitoare, datorate condițiilor noi de viață din țara noastră. A fost subliniat de asemenea modul în care se nădăjduiește a le cultiva mereu ca o contribuție la însăși cauza unității poporului nostru.

La plecare, oaspeților le-au fost oferite daruri în semn de prețuire și dragoste creștină.

● În 12 aprilie a.c. Excelența Sa Jakab Antal, episcopul auxiliar romano-catolic din Alba Iulia, însoțit de protopopul romano-catolic din Timișoara Konrad Kornweis, a făcut o vizită I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului. Oaspetele a transmis Înalt Prea Sfinției Sale mesajul dragostei în Domnul din partea Excelenței Sale Episcopul Márton Aron. La convorbirile ce s-au desfășurat într-o atmosferă caldă, frățască, au fost de față Prea Sfințitul Episcop-vicar Timotei Lugojanul și P. C. Popeți — secretar eparhial.

● Și în acest an Izvorul Tămăduirii, vineri după Paști, la mănăstirea de la Rohia, prot. Lăpuș, s-a dovedit a fi un prilej de întărire spirituală pentru cei ce au cercetat-o.

Din încredințarea I. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, de la Centrul Eparhial au participat P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul, P. C. vicar administrativ Onisie Moraru, C. diaconi: Iustin Tira și Ioan Suciu.

În ajun s-a oficiat vecernia și acatistul Izvorului Tămăduirii, iar la sfârșit a vorbit credincioșilor P. C. vicar Onisie Moraru.

A doua zi, vineri, 15 aprilie a.c., s-a săvârșit sfințirea apei, Urenia și apoi Sf. Liturghie arhierescă, de către P. S. Episcop-vicar Iustinian, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi. Strana a fost susținută de un grup de elevi seminaști și studenți teologi, iar la Sf. Liturghie au cântat și credincioșii.

La timpul potrivit, P. S. Episcop-vicar Iustinian, mînebind de la cuvintele Mintuitorului: „Femeie, iată fiul tău!” (Ioan 19, 26), a rostit cuvîntul de învățătură, vorbind despre mîneirea pe care a avut-o Maica Domnului în opera de mîntuire a lumii, subliniind că rolul ei de a zdrobi capul șarpeului, de a supune sub călcii răul și păcatul (Facere 3, 15), revine tuturor femeilor și tuturor mamelor, de a pune sub călcii, adică de a nimici tot ce este rău, toată imoralitatea și toată fărădelegea. A vorbit apoi despre spiritul de jertfă și sacrificiu al mamelor noastre dintotdeauna cerînd credincioșilor prezenți să nu dezerteze niciodată de la datoriile sfînte și cu dragoste de oameni și de tot ceea ce este frumos și nobil.

Praznicul s-a încheiat într-o atmosferă de adîncă bucurie sufletească.

● Credincioșii filiei Valea Lungă, aparținătoare de parohia Hezeriș, prot. Lugoj, și preotul lor Ioan Roșu au realizat în cursul acestui an lucrări de renovare a picturii, de zugrăveli interioare și exterioare și recondiționarea mobilierului.

Strădaniile lor au fost încununate în ziua de 22 mai a.c. prin descinderea în parohie a Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului, însoțit de P. C. cons. Dimitrie Băleni.

Ctitorii mușatine

Cu acest titlu, profund evocator, a apărut o carte în editura Junimea, 1974, semnată de Sergiu Adam, despre trecutul culturii românești. Familia domnitoare a Mușatinilor este aproape sinonimă cu a voievozilor celor mai de seamă ai Moldovei, așa după cum scrie Eminescu în cunoscuta evocare: „Rămâneți în umbră sfîntă Basarabi și voi Mușatini (Descălecători de țară, dătători de legi și dă-tini)” Ctitoriile Mușatinilor, numeroase și diverse, adevărate fapte de cultură nepieritoare. Din cauza vitregiei vremurilor pentru că această țară a fost după spusa înțeleaptă a cronicarului, „o poartă a furturilor”, geniul creator al poporului nostru se manifestă relativ tîrziu în scris. Dar stihurile populare, ciopliturile în lemnul din porțile maramureșene, mănăstirile din Nordul Moldovei, aceste splendide „ctitorii mușatine”, demonstrează că rivna pentru crearea frumosului artistic a fost proprie dintotdeauna acestui vrednic popor. Lucrarea lui Sergiu Adam, Ctitorii mușatine, vine să confirme adevărul spuselor lui N. Iorga: „Ar greși foarte mult un străin și ar face un mare păcat unul dintre ai noștri, cînd ar socoti că la o dată oarecare din veacul al XIX-lea la 1821 ori 1848 ori 1866 — am fost smulși din barbaria sufletului, din întunecimea minții...; altă dată, în scris, ca și în meșteșugul clădirii, al zugrăvelii, al lucrării metalelor scumpe, al cusăturilor de tot felul, aveam poteci care nu erau și ale altora și pe care noi le deschisem pentru folosul nostru.” Tradiția populară ne spune că marele voievod înălța după fiecare birușină cîte o mănăstire. Locașurile de închinăciune și de viață duhovnicească erau și vetre de cultură. Lucrarea prof. Mircea Păcurariu despre Istoria Bisericii Ortodoxe Române ar fi putut oferi autorului ample sugestii privind viața culturală a Moldovei feudale. Ctitoriile sale erau pentru voievod și loc de întremare sufletească (V. Daniil Sihuștru), așa cum reiese mai ales din trilogia istorică sadoveniană, Frații Jderi.

Aducînd în discuție o problemă de istorie a culturii românești, ctitoriile mușatine, pe care o dezvoltă cu dragoste și pricepere, deși lacunar, cartea lui Sergiu Adam se recomandă lecturii și bibliotecilor noastre.

Ioan Buzași

După ce s-a săvîrșit binecuvîntarea lucrărilor, potrivit rînduiei îndătinate, a urmat Sf. Liturghie arhierescă, în cadrul căreia C. pr. Ioan Roșu a fost hirotesit întru sachelar.

La vremea predicii, Înalt Prea Sfinția Sa a rostit un cuvînt de învățătură în legătură cu pericopa evanghelică a zilei.

● Duminică, 15 mai 1977, P. S. Episcop Vasile a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din filia Fălciuș, aparținătoare de parohia Gostila, prot. Zalău.

Tot în 15 mai, după-amiază, P. S. Sa a oficiat slujba de punerea pietrei fundamentale a noii biserici din parohia Ciomăna, prot. Zalău.

Duminică, 22 mai 1977, P. S. Sa a săvîrșit sfințirea monumentalei biserici noi din parohia Lucăceni, prot. Carei, înăl-

Biserica ortodoxă română din parohia Lucăceni, prot. Carei, zidită între 1962—1977

țată între anii 1962—1977, împodobită cu o frumoasă pictură și zugrăveală.

De asemenea s-a înălțat aici, între 1972—1977, și o foarte frumoasă casă parohială, toate rod al jertfelniciei credincioșilor și strădaniei preotului lor Crăciun Filip.

În 19 mai 1977, de Praznicul Înălțării Domnului, P. S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie în parohia Ateaș, prot. Oradea, cu care ocazie s-a făcut și slujba de binecuvîntare a noii case parohiale.

RETORICA

Retorica este lucrarea principală a lui Ioan Molnar Piuariu. Ea apare în 1798 la Buda, cu titlul: „Retorica. Adecă învățătura și întocmirea frumoasei cuvîntări”.

Scrierea elogiază lumea antică și este o renaștere a izvoarelor bizantine. În timp ce epoca exagera latinitatea și reversul ei, catolicismul, Ioan Molnar Piuariu reconsideră cealaltă componentă a sufletului românesc: credința ortodoxă.

Purtat de unda adevărului, el scrie: „Cîți plugari ai credinței, care dezrădăcinînd din inimile oamenilor mărăcinii rătăcirii, au sădit pomul vieții, care iaste credința cea adevărată și sobornicească.” Cartea aduce un mesaj iluminist, fiind și o pledoarie pentru arta vorbirii. Căci „ritorul poate vorbi frumos și potrivit ca să înduplece și să tragă pe ascultători la orice voiește”.

Oratorul trebuie să folosească „zicere adîncă”, dar și tropuri care sînt „podoaba cuvîntului, sufletul a toată povestirea”.

Teoria și critica românească se servesc de această carte, care cuprinde reflecții asupra artei și a meșteșugului creației.

Valoarea Retoricii crește prin exemple practice, „ce trag inimile tinerilor spre îndreptare”. Ea elogiază omul. „Fără înțelepciunea omului însăși stelele ar fi fost întuneric și carbuni.”

Problema stărilor sociale ale vremii sale se găsește cuprinsă și ea în cartea lui Molnar. Bogăția este dezgolită de aspectul ei somptuos, căci se spune: „De vei căuta la înțelepciunea palatelor, ele ajung pînă la mari înălțimi, și iarăși de vei privi la adîncimea lor, ajung pînă jos la deșertăciuni.” Masa celui bogat se cutremură de greutatea și de mulțimea bucatelor — iar mesicioara săracului, deșartă de toată desfătarea, nici hrană nu are, fără numai puține ierburi.

Pildele se aseamănă cu cele cuprinse în predicile lui Antim Ivireanu. Iată o frază de mare adevăr: „Ci ce bun noroc poate să aibă cel ce iaste izgonit de patria sa și rătăcește în pustietatea acestei vieți”.

Gîndirea religioasă luminează multe pagini ale Retoricii. Cartea lui Ioan Molnar Piuariu laudă virtuțile graiului românesc, „în stare ca să verse... nu cuvinte, ci mărgăritare, nu glasuri, ci trandafiri și cu tiranie prea dulce să învingă și să pătrundă suflete și inimi omenesci”. Gîndul acesta o recomandă cu prisosință atenției noastre cu deosebire preoților noștri, care găsesc în această carte folositoare învățături necesare unui bun propovăduitor.

Pr. Nicolae Modoin

Învățături din Sf. Scriptură

„Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii; cei fără minte disprețuiesc înțelepciunea și stăpînirea de sine” (Pilde 1, 7).

„Ascultă, fiul meu, învățătura tatălui tău și nu lepăda îndrumările maicii tale. Căci ele sînt ca o cunună pe capul tău și ca o salbă împrejurul gîtului tău” (Pilde 1, 8—9).

„Domnul dă înțelepciune, din gura lui izvorăște știința și prevederea” (Pilde 2, 6).

„Atunci tu vei înțelege dreptatea și buna judecată, calea cea dreaptă și toate potecile binelui — cînd înțelepciunea se va sui la mîntuirea ta și știința va desfăta sufletul tău, cînd buna chibzuială va veghea peste tine și înțelegerea te va păzi ca să te izbăvească de calea celui rău și de omul care grăiește minciună, de cei ce părăsesc căile cele drepte, ca să umble pe drumuri întunecoase” (Pilde 2, 9—13).

„Drept aceea mergi pe calea oamenilor celor buni și păzește cărările celor drepte” (Pilde 2, 20).

„Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzînd ei faptele voastre cele bune să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri” (Matei 5, 16).

„Fiți, dar, voi desăvîrșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvîrșit este” (Matei 5, 48).

„Toate cîte voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea” (Matei 7, 12).

„Nu tot cel ce-mi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui meu care este în ceruri” (Matei 7, 21).